

УДК 94:323+327(520)

<https://doi.org/10.46869/2707-6776-2025-31-10>

Олійник О.М.

<https://orcid.org/0000-0002-0083-9960>

Марущенко О.В.

<https://orcid.org/0000-0003-3391-8291>

ЯПОНІЯ В «НОВУ ЕПОХУ» («令和») ЗА ЧАСІВ СІНДЗО АБЕ

У статті проаналізовано період входження Японії в нову історичну епоху «рейва», що зумовлений сходженням на імператорський престол принца Нарухіто. Розглянуто історичну традицію в Японії щодо назви епохи та розкрито зміст нової епохи. Проаналізовано роль і місце конфуціанської концепції побудови держави на основі принципу «сім'ї». Прослідковано діяльність прем'єр-міністра Сіндзо Абе за період його другої каденції протягом періоду 2012–2020 рр. Проаналізовано напрями економічної політики Сіндзо Абе та згруповані її основні заходи. Розглянуті основні напрями економічних реформ японського прем'єр-міністра та їх вплив на рівень життя японців. Представлені результати соціально-економічного розвитку країни та трансформаційні зміни в структурі економіки. Виявлені та сформульовані основні проблеми повільного розвитку країни, до яких відносяться – старіння нації та зниження продуктивності праці. Сформульовані основні виклики з якими стикається японське суспільство на сучасному етапі.

В якості перспективного напрямку реалізації запропонованої стратегії розглянуто концепцію переходу від інформаційного суспільства до надрозумного, де драйверами економічного зростання є інтелект та розум. Представлено серію ініціатив, спрямованих на реалізацію концепції надрозумного, що нині поглиблюється та інтенсивно пропагується як «Суспільство 5.0». Доведено, що в концепції важливу роль відіграватимуть інформаційно-комунікаційні технології та штучний інтелект.

Здобутком статті є аналіз двосторонніх відносин між Україною та Японією, представлена характеристика торгово-економічного співробітництва між двома країнами, з'ясовано результати та недоліки співробітництва. З'ясовано, що Японія активно підтримує Україну в її війні проти РФ та надає значну фінансову допомогу. Спрогнозовано перспективні напрями співробітництва між Україною та Японією. Зроблено висновок про те, що активізація візитів на найвищому рівні сприятимуть розбудові відносини з перспективними партнерами та створюватиме нові можливості для взаємного розвитку.

Ключові слова: нова епоха, стратегія розвитку, драйвери зростання, надрозумне суспільство, науковий розвиток, торгівля, інновації.

Кожна країна переживає певні епохальні періоди власної історії. Причини, що призводять до епохальних змін в суспільстві можуть бути різними і зумовлені як внутрішніми так і зовнішніми факторами. Епохальні зміни також можуть бути як очікуваними, а відповідно і прогнозованими, так і не очікуваними на кшталт революцій, заколотів та державних переворотів. Згідно далекосхідної традиції революційні зміни в суспільстві не призводять до позитивних змін, а лише підбурюють суспільні настрої та розбурхують суспільство в цілому. Вважається, що стабільно та гармонійно суспільство може розвиватись лише в умовах поваги народу до можновладців, а останні

мають віддано служити народу. Це правило було визначено Конфуцієм та було підтримано та розвинуто іншими філософськими школами. В деяких країнах, зокрема в Японії, принцип суспільної гармонії визнано основоположним принципом існування держави. Конфуціанська концепція про державу як велику сім'ю міцно увійшла в свідомість японців і впродовж багатьох сторіч зберігається в пам'яті народу [1]. Японці щиро вірять в справедливість керівництва країни, зокрема імператора, оскільки протягом тривалої історії цієї країни вони не раз виявляли відданість служінню народу [2].

В 2019 р. відбулась епохальна подія для Японії – інтронізація нового імператора країни. 1 травня 2019 р. новий Імператор Японії – спадкоємний принц Нарухіто – зійшов на престол як 126-ий імператор, змінивши свого батька – Імператора Акіхіто, який 30 квітня 2019 р. зрікся Хризантемового трону [3; 4]. Згідно конституції імператор, який є головою та символом країни, править країною, а не управляє. Імператор є достатньо впливовою особою в Японії, оскільки наділений широкими повноваженнями, зокрема він призначає прем'єр-міністра країни та голову Верховного суду, проголошує результати виборів та розпускає Парламент за вказівкою кабінету-міністрів, а також проголошує закони і поправки до Конституції, після їхнього прийняття Парламентом та ін. [5].

Епохальні історичні зміни в Японії спонукали дослідницьку активність як в Японії так і за кордоном. Причина такого інтересу є очевидною – роль яку Японія відіграє в світі, і ця роль залишається вагомюю. Проблеми розвитку Японії протягом каденції прем'єр-міністра Сіндзо Абе, а також питання вступу Японії в нову епоху та перспективи розвитку Японії в нових історичних умовах досліджували Шелдон Гарон, Ентоні Кун, Пенелопа Шино, Марі Ямагуті, Джастін Кеппер, Джошуа К. Хаусман, Юрі Окіна, Йошіакі Нохара, Лейка Кіхара, Такая Ямагуті, Малкольм Кук, Девід Енгель, Хуонг Ле Ту, Білл Еммот, Рамеш Тхакур, Акіра Кавамото, Шейла А. Сміт.

Таким чином сходження нового імператора відкрило нову історичну епоху [6]. Назва епохи відображає її суть та має спрямовувати уряд на реалізацію ідейної концепції епохи. Зі сходженням на престол принца Нарухіто розпочалась епоха з назвою «рейва» (令和). Слово було взято з найдавнішої антології японської поезії «Манйосю» (万葉集) [7]. Більш точне тлумачення нової епохи дав прем'єр-міністр Японії Сіндзо Абе: «рейва» означає «народження і розквіт культури при об'єднанні прекрасних людських сердець». Глава уряду висловив надію, що японський народ прийме найменування нової епохи. Ці слова на найближчі десятиліття стануть девізом чергового монарха, посланням майбутнім поколінням, своєрідним ідеалом, до якого необхідно прагнути. Ретельний аналіз складових ієрогліфів назви, *рей* (令) та *ва* (和) дозволяє припустити інший переклад назви нової епохи, як «квітуча та гармонійна Японія», оскільки ієрогліф *рей* (令) дійсно означає *порядок, гармонія, процвітання*, а от ієрогліф *ва* (和) входить до складу слова Ямато

(大和) стародавньої назви Японії. В такому поєднанні назву нової епохи можна перекласти як «процвітаюча та гармонійна Японія». Такий переклад назви епохи також може претендувати на концепцію нового етапу розвитку Японії, оскільки в такому варіанті назва епохи є більш ідейно цілеспрямованою.

У серпні 2020 р. сталася інша важлива подія в історії країни, коли прем'єр-міністр Сіндзо Абе оголосив, що залишає посаду прем'єр-міністра Японії та глави Ліберально-демократичної партії (ЛДП) через постійні проблеми зі здоров'ям. Абе зайняв свою посаду в грудні 2012 року. Тим не менше, це був його другий термін із загальних чотирьох термінів на посаді прем'єр-міністра Японії. Його перший термін розпочався в 2006 р., тривав лише рік до 2007 р., коли він покинув посаду з тієї ж причини – проблем зі здоров'ям [8]. Однак у 2007 р. Абе здебільшого втрачав підтримку через фінансові скандали, пов'язані з членами його кабінету [9].

Оцінка ефективності роботи прем'єр-міністра Абе є неоднозначною. Вважається, що він був достатньо ефективним прем'єр-міністром, оскільки за період його перебування на посту доходи населення зростали, так ВВП на душу населення в японських ієнах за період з 2012 р. по 2019 р. зріс на 8,6%. Цей показник майже співпадає з показником ВВП на душу населення оціненого в дол. США за цінами 2010 р. за відповідний період і становить 8,7%. Однак якщо порівнювати ВВП на душу населення за розміром обмінного курсу на кінець 2019 р., то обсяг ВВП на душу населення за відповідний період знизився на 17,2% з 48 603 дол. США до 40 247 дол. США. Перші два показники дають підстави стверджувати, що рівень життя японців покращився, оскільки зросла їх купівельна спроможність. Це мабуть і стало причиною тривалого перебування Сіндзо Абе на посту прем'єр-міністра протягом тривалого періоду. Проте останній показник ВВП на душу населення свідчить про те, що міжнародна конкурентоздатність країни дещо знизилась. Підтвердженням цього є зниження балансу поточного рахунку більш ніж в 3 рази з – 1,2 млрд дол. США до – 3,8 млрд дол. США [10].

Для того щоб зрозуміти, що очікує Японію у нову історичну епоху, варто ознайомитись з економічним станом країни та спадщиною, яку тримав принц Нарухіто від свого батька – Імператора Акіхіто.

Японія належить до групи розвинутих країн світу та за розміром ВВП посідає 3 місце в світі, який становить 4,9 трлн дол. США і залишається єдиною в світі імперією, інститут якої передбачено конституцією 1947 р. Незважаючи на те, що в Японії є поклади золота, магнію, вугілля та срібла, країна має загалом обмежені природні ресурси, і, як наслідок, сильно залежить від імпорту для задоволення потреб у сировині та енергії. З іншого боку, завдяки великій морській зоні країна є одним з найбільших світових виробників риболовних товарів. Однак, враховуючи, що лише 11 % поверхні Японії придатні для вирощування, аграрний сектор в Японії невеликий. Чай та рис – це дві

найбільші культури країни, хоча цей сектор в цілому є високо субсидованим та захищеним. Сільське господарство робить незначний внесок у ВВП (1,2%) і залучає лише 3,4% робочої сили.

Промисловий сектор Японії є сильно диверсифікованим, виробнича продукція країни представлена широким спектром товарів починаючи від основних товарів (таких як сталь і папір) до складних технологій. Японія домінує у секторі автомобілів, робототехніки, біотехнології, нанотехнологій та поновлюваних джерел енергії. Японія є батьківщиною декількох найбільших світових виробників електронної продукції, саме тому промисловий сектор країни часто асоціюється з технологічною досконалістю. Країна є третім за величиною виробником автомобілів у світі та другим у виробництві суден. Її промисловий сектор складає 29,1% ВВП і залучає майже чверть робочої сили.

На сферу послуг в Японії припадає 69,3% ВВП в якій зайнято 72,2% робочої сили. Основними послугами Японії є банківська справа, страхування, роздрібна торгівля, транспорт та телекомунікації. У країні також є значний туристичний сектор, в якому за останні роки спостерігається значне зростання.

Таб. 1. Економічна активність за секторами економіки

Економічна активність за секторами	Сільське господарство	Промисловість	Послуги
Зайнятість за галузями (% від загальної зайнятості)	3.4	24.4	72.2
Додана вартість (% від ВВП)	1.2	29.1	69.3
Додана вартість (щорічна зміна, %)	-1.7	10.1	0.4

* За даними: Japan: Economic and Political Overview (<https://www.nordeatrade.com/en/explore-new-market/japan/economical-context>)

Протягом тривалого періоду в країні проводилась економічна політика, що спрямована на підтримку економічного зростання через посилення корпоративного сектору, розвиток інвестицій та зовнішньої торгівлі, а також підтримку талантів, з метою повернення найбільш перспективної молоді до країни [11]. Ця модель з часом отримала назву – «Абеноміка» (див. таблицю).

Таб. 2. Суть та основні заходи політики «Абеноміки»

Реформа	Мета	Заходи
Зміцнення корпоративного управління	Стійке зростання корпоративної вартості шляхом зміцнення корпоративного управління, зміцнення фондів для підтримки котируваних компаній та фінансових установ.	Кодекс керівництва, запроваджений з 2014 р. більш ніж 200 інституційними інвесторами. Кодекс з корпоративного управління, започаткований у 2015 р., поширюється на понад 2500 котируваних фірм. Кількість фірм що належать до першої секції Токійської фондової біржі, які мають щонайменше двох незалежних зовнішніх директорів, зросла з 22% у 2014 р. до 91,3% у 2018 р.

Реформа податку на прибуток підприємств	Заохочення компанії більше інвестувати та піднімати заробітну плату.	Ставка податку на прибуток підприємств знизилася з 37% у 2013 р. до 29,74% у 2018 р. разом із розширенням бази оподаткування. За цей період, за оцінками, доходи від податку на прибуток національних підприємств зросли на 17,2%.
Посилення участі жінок та їх кар'єрне просування	Забезпечення сприятливого робочого середовища для жінок з дітьми та покращення бізнес середовища для сприяння кар'єрному зростанню жінок.	Японія збільшила кількість місць для догляду за дітьми на 0,53 мільйона та кількість місць післяшкільної допомоги на 0,3 млн. за 2013-17 рр. Це допомогло підвищити рівень зайнятості жінок з 60,7 % у 2012 р. до 69,6 % у 2018 р.
Залучення талантів з-за кордону	Створення такого середовища де кваліфіковані фахівці з-за кордону можуть відігравати активну роль. Проведення ретельної перевірки Програм підготовки інтернів технічних спеціальностей для іноземних робітників.	У 2017 р. уряд запровадив «японську зелену карту для висококваліфікованих іноземних фахівців», яка скорочує необхідний термін очікування, перш ніж вони можуть подати заяву на постійне проживання в країні. У 2018 р. уряд затвердив нові вимоги для отримання статусу для постійного проживання для іноземців, готових приступити до роботи, які мають досвід у галузях, які потребують більшої кількості робітників, таких як будівництво, сільське господарство та тривалий догляд.
Реформа сільсько-господарської політики	Подвоєння доходів фермерів та фермерських господарств, роблячи сільське господарство зростаючою галуззю. Прискорення участі приватного сектора в сільському господарстві, спираючись на корпоративний досвід.	Скасовано квоти на виробництво харчового рису в 2018 р., щоб фермери могли виробляти рис у відповідь на попит, не покладаючись на державні квоти. Були послаблені вимоги щодо власності на сільськогосподарські землі корпорацій сільськогосподарського виробництва, а сільськогосподарські кооперативи були реформовані.
Сприяння міжнародній торгівлі	Розширення вільних, справедливих, заснованих на правилах ринків по всьому світу. Збільшення частки японської торгівлі, що охоплені угодами про вільну торгівлю, з 24% до 70%.	Японія ратифікувала всеосяжну та прогресивну Угоду про Транстихоокеанське партнерство та Угоду про економічне партнерство з Європейським Союзом, що набули чинності в грудні 2018 р. та лютому 2019 р. відповідно.

* За даними: OECD Economic Surveys (<https://www.oecd.org/eco/surveys-survey-Japan.htm>)

Японія, третя найбільша у світі економіка, яка сильно піддається зовнішнім впливам через значну залежність від експорту. Ця вразливість проявляється

останніми роками сильніше, оскільки її економіка переживала періоди спаду, нарівні зі сповільненням світової економіки. Погіршення ситуації на світових ринках призвели до уповільнення темпів зростання країни в 2019 р. до 0,7%. Зростання в основному було зумовлене внутрішнім споживанням, яке значно прискорилося до того, як збільшення національного податку з продажу набуло чинності на початку жовтня 2019 р. З іншого боку, інвестиції та експорт були ослаблені наслідками торговельної війни між США та Китаю. Відповідно до даних Світового банку, внаслідок спалаху COVID-19 ВВП Японії знизився до – 4,1% у 2020 р. та зріс до 2,6% у 2021 р., після одужання світової економіки [12].

Під час пандемії COVID-19 більш очевидними стали межі «Абеноменіки», її неефективність забезпечувати економічне зростання. Незважаючи на план стимулювання бюджету, політику грошового послаблення та структурну реформу, зростання в країні було слабким, а державний борг залишився дуже високим (237,7% ВВП Японії у 2019 р.). Зростання державного боргу Японії продовжилося і в наступні роки досягнувши 249,7% ВВП країни в 2023 р. [13].

Рівень інфляції у 2019 р. знизився з 1% до 0,5%. Навіть після спалаху COVID-19 рівень інфляції знизився до 0,0% у 2020 р., проте вже в 2021 р. він трохи зріс до 0,4% [14]. Крім того, дефіцит уряду залишився високим із зростанням соціальних витрат. Бюджетний дефіцит Японії становив – 2,9% у 2019 р., але очікувалося, що він зменшиться у 2020 та 2021 рр. до – 2,1 % та 1,9% відповідно.

Таб. 3. Економічні показники розвитку Японії

Основні індекатори	2017	2018	2019	2020	2021
ВВП (млрд дол. США)	4,859.8	4,971.8	5,154.5	5,413.1	5,592.3
ВВП (постійні ціни, зміна %)	1.9	0.3	0.7	-5.8	2.4
ВВП на душу населення (дол. США)	38,343	39,304	40,847	43,043	44,637
Загальний урядовий баланс (% від ВВП)	-3.	-3.1	-2.9	-2.1	-1.9
Загальний валовий борг уряду (% від ВВП)	235.0	237.1	237.7	237.6	238.4
Рівень інфляції (%)	0.5	1.0	0.5	0.2	0.4
Рівень безробіття (% від робочої сили)	2.8	2.4	2.4	3.0	2.3
Поточний рахунок (млрд дол. США)	201.96	175.26	172.11	180.46	187.07
Поточний рахунок (% ВВП)	4.2	3.5	3.6	1.7	1.9

* За даними: Japan: Economic and Political Overview (<https://www.nordeatrade.com/en/explore-new-market/japan/economical-context>)

Уряд країни мав намір досягти первинного профіциту бюджету до 2020 р. Однак це не відбулося, оскільки витрати на охорону здоров'я через старіння населення зросли. Крім того, приватні інвестиції стають дедалі обмеженими, незважаючи на сприятливі інвестиційні умови.

Керівництво Японії також прагнуло прискорити здійснення структурних реформ, особливо в аграрному секторі. Інвестиції в інфраструктуру напередодні Олімпійських ігор у Токіо – 2020 додали тиску на бюджет країни. Після зростання податку на споживання (з 8% до 10%), яке було здійснено у жовтні 2019р., відбулося збільшення витрат домогосподарств напередодні зростання податку з подальшим скороченням після його впровадження [15].

Демографічні проблеми, з якими стикається Японія, стають серйознішими, що також створює додатковий тиск на економіку країни. Старіння суспільства спричиняє великий виклик для країни, оскільки очікувані від уряду витрати на пенсії та охорону здоров'я продовжуватимуть зростати. Крім того, зменшення народжуваності призводить до значного зменшення чисельності населення і, як наслідок, зменшення кількості платників податків. Населення в працездатному віці Японії протягом кількох десятиліть скорочується, але це певною мірою компенсується сприянням зростанню зайнятості та підтримці низького рівня безробіття – який на даний момент становить 2,4%.

Внаслідок уповільнення інвестицій та експорту, швидше за все, сповільняться темпи створення нових робочих місць, що в кінцевому підсумку може негативно вплинути на витрати домогосподарств. Незважаючи на негативний економічний вплив пандемії COVID-19, тенденція безробіття залишалася стабільною у наступні роки, 3 % у 2020 р. та 2,3% у 2021 р. [16].

Проведений аналіз становища економіки Японії дозволяє зробити певні висновки щодо її стану та перспектив розвитку. Економіка Японії залишається життєздатною і забезпечує постійне зростання розміру ВВП країни на душу населення. Провідними секторами економіки країни залишаються послуги та промисловість, тоді як роль сільського господарства стає незначною.

Економіка країни Вранішнього сонця, як з рештою і економіки інших країн світу, перебувала в складному стані внаслідок поширення пандемії COVID-19. Проте на відміну від інших країн, в першу чергу розвинутих, ситуація з COVID-19 в Японії не стала загрозливою. Кількість виявлених випадків та загиблих в Японії була найнижчою, тому загроза економічному розвитку всередині країни від поширення пандемії не була критичною. Найбільшими викликами з якими стикатиметься економіка країни це – погіршення ситуації на зовнішніх ринках та старіння населення. Внаслідок цього зростання виробництва буде продовжуватися помірними темпами, а відтак зростатиме потреба в підвищенні продуктивності праці. Оскільки старіння населення супроводжуватиметься зростанням соціальних витрат, що відповідно створюватиме тиск на бюджет країни та відповідно необхідність посилення бюджетної консолідації. З метою компенсації промислових втрат від зниження

зовнішнього попиту, уряд країни підтримуватиме розвиток підприємств що працюють у галузі «зеленої економіки», відновлюваних та альтернативних джерел енергії.

Аналіз соціально-економічної ситуації в якій нині перебуває Японія свідчить про те, що провідними драйверами економічного зростання є – «оцифрування» [17] та «озеленення». Такі драйвери економічного зростання не є інноваційними, нині їх запроваджують багато країн світу. Інтерес представляє механізм втілення цієї концепції розвитку, тобто яким чином вона буде втілюватися. Досвід інших країн свідчить про те, що в різних країнах це здійснюється по-різному, і навіть існує відмінність в розумінні цієї концепції. Більше того навіть для самої Японії така концепція не є новою, оскільки про необхідність «оцифрування» та «озеленення» говорили попередні уряди країни. Крім того процеси «оцифрування» та «озеленення» вже тривають в Японії, і нині можна зазначити, що країна досягла значного успіху в цій справі і є лідером у сфері інноваційної діяльності. Перспективним напрямком в цьому контексті є концепція створення *надрозумного суспільства*, яка була ініційована кабінетом Сіндзо Абе, проте з певних причин не надто активно втілювалася. Японія вже давно сформувалася як інформаційне суспільство, тому перехід до нового більш якісного стану інформаційно-технологічного розвитку є закономірним [18].

Більшість розвинутих країн нині живуть в епоху т. зв. інформаційного суспільства «Society.4», де інформація є найціннішим ресурсом, а інформаційні технології – засобом їх отримання, продукування, передачі та обробки. Проте Японія на порядок вище за будь-яку країну у цій галузі. Традиційна японська сім'я являє собою інформаційну «клітину» єдиного японського інформаційного організму. Кожна сім'я має сучасні засоби інформаційних технологій, які є невід'ємною частиною їхнього життя. За допомогою інформаційних приладів, перш за все смартфона, японці вільно спілкуються з зовнішнім світом та вирішують будь-які задачі. Не виходячи з дому японці зможуть відвідувати дитячий садок, вчитись в середній школі, закінчити університет, знайти та виконувати роботу тощо

В сучасних банківських відділеннях в Японії немає банківських працівників. Приміщення банківських відділень обладнані сучасними комп'ютерними технологіями, які дозволяють здійснювати будь-які банківські операції: розрахункові, депозитні, кредитні та ін. Клієнт потрапляючи в банківське відділення самостійно здійснює всі необхідні операції за допомогою комп'ютера, перетворюючись таким чином на власного банкіра. Зрештою необхідність в таких банківських відділеннях також знижується, оскільки такі самі операції людина може зробити за допомогою смартфона. Недивно якщо з часом потреба в таких відділеннях також зникне, а відтак і зникнуть самі відділення.

Присутність інформаційних технологій в країні відчувається скрізь де б ви не були. Як тільки но ви потрапляєте в суспільне життя ви відразу стаєте споживачем інформації, яка просто «нависає» над вами і ви змушені споживати її незалежно хочете ви цього чи ні. Японські міста буквально завішані різними інформаційними екранами, табло, табличками, дисплей-системами, світловою індикацією та іншими приладами, які продукують будь-яку інформацію стосовно погодних умов, нових технологічних розробок, комерційних пропозицій, способу життя, відпочинку, ціни, політичні події і багато іншого. Фактично будь-яку інформацію можна отримати незалежно від того де знаходиться людина. І це не є чимось новим чи надзвичайним, це є буденним життям для японців.

Однак життя невпинно рухається вперед і японці відчувають, що сучасний стан інформаційного розвитку країни вже неповною мірою задовольняє суспільні потреби. Очікується, що інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) будуть розвиватися далі такими темпами, так що «речі», які до цього часу функціонували окремо, будуть з'єднані в «системи» за допомогою кіберпростору. Крім того, окремі системи в різних сферах можуть бути скоординованими та взаємодіяти, розширюючи діапазон автономії та автоматизації, створюючи нову цінність у всьому суспільстві. Це невідмінно призведе до трансформаційних змін у широкому спектрі промислових структур, таких як виробництво, логістика, продажі, транспортування, охорона здоров'я та медичне обслуговування, фінанси та комунальні послуги, тим самим змінюючи спосіб роботи та життя людей та надаючи поштовх до реалізації багатого та високої якості життя для громадян.

Для Японії, де вплив знижуючої народжуваності та старіння населення стає все більш очевидним, ці зусилля щодо створення інтелектуальних систем для координації суспільних процесів, що охоплюють різні сфери, крім виробничої галузі, мають доленосне значення. Це є надзвичайно важливими для формування економічного зростання та здорового, довгоживучого суспільства, що призведе до подальшої соціальної трансформації аж до досягнення такого рівня суспільства, в якому кожна людина може жити енергійним життям. Такі зусилля також сприятимуть розповсюдженню здобутків науки та техніки, таких як ІКТ, у галузі та сфери, які до цього часу не були опановані належним чином, і, як очікується, посилять бізнес та покращать якість обслуговування суспільства.

Враховуючи нові суспільні потреби японці запропонували концепцію злиття фізичного простору (реального світу) та кіберпростору, використовуючи ІКТ в повній мірі, як ідеальну форму їхнього майбутнього суспільства – «надрозумне суспільство», яке принесе людям багатство та добробут. Серія ініціатив, спрямованих на реалізацію цього ідеального суспільства, тепер поглиблюється та інтенсивно пропагується як «Суспільство 5.0» («Society.5») [19]. Ці ініціативи включають наступні складові [20]:

1. Побудова надрозумного суспільства

Супер розумне суспільство характеризується таким чином: суспільство, де різні потреби людей ретельно диференційовані та задовольняються шляхом надання необхідних продуктів та послуг в достатній кількості, і в якому всі люди можуть жити комфортним, енергійним життям, яке враховує їх різні відмінності, такі як вік, стать, регіон чи мова.

Очікується, що таке суспільство здатне розробляти та реалізувати середовище, в якому люди та роботи та/або штучний інтелект співіснують та працюють над покращенням якості життя, пропонуючи тонко диференційовані спеціалізовані послуги, що відповідають різноманітним потребам користувачів.

Надзвичайно розумне суспільство також має бути спроможним передбачити потенційні потреби та надавати послуги для підтримки людської діяльності, усунення прогалин у послугах через регіони відмінності, різницю в віці тощо.

Модель надрозумного суспільства передбачає не лише інтеграцію декількох систем, таких як енергетика, транспорт, виробництво та обслуговування, але й інтеграцію організаційних функцій управління, таких як управління персоналом, облік та ін.

2. Консолідація фундаментальних технологій

2.1. Фундаментальні технології, необхідні для побудови платформи надрозумного суспільства.

Фундаментальні технології, необхідні для побудови платформи обслуговування надрозумного суспільства, іншими словами, технології, пов'язані з розповсюдженням, обробкою та накопиченням інформації в кіберпросторі, є найважливішими технологіями формування нашого провідного світового супер розумного суспільства та створення додаткової вартості великі дані.

Отже, Японія пришвидшить консолідацію основних технологій в таких сферах, зокрема:

- Кібербезпека: технологія, яка підтримує безпеку інформації та комунікацій, з огляду на характеристики ІСТ, такі як тривалі життєві цикли від розробки до запровадження.
- Технологія проектування системи ІСТ: технологія, яка дозволяє моделювати обладнання та програмне забезпечення, а також створювати та працювати з масштабними системами.
- Аналітика великих даних: технологія, яка генерує знання та цінність із великої кількості найрізноманітніших даних, включаючи неструктуровані дані.
- Штучний інтелект: технологія, яка підтримує ІСТ, велику аналітику даних та розширену комунікацію.
- Технологія пристроїв: технологія, яка дає можливість швидкої обробки в режимі реального часу великої кількості даних з низьким споживанням енергії.

- Мережева технологія: технологія, яка поширює зростаючу кількість даних з високою ємністю та високою швидкістю.
- Ключові технології: технологія, яка дозволяє підвищити швидкість та диверсифікувати обробку даних в режимі реального часу, а також підвищити функціональність ІСТ.

Планується також зміцнення співпраця в галузі досліджень і розробок кожної технології та при сприяння професійному розвитку.

2.2. Фундаментальні технології, необхідні для створення нових цінностей.

Концепцією «Society.5» також передбачено консолідацію низки технологій що здатні створювати нові цінності в окремих системах. До таких технологій належать наступні:

- Робототехніка: технологія, яку планується використовуватися в різних сферах, таких як комунікації, соціальні послуги / допомога в роботі та виробництво.
- Сенсорна технологія: технологія, що збирає інформацію від людей і всілякий «речей» через фізичні дотики будь-якої форми.
- Біотехнологія: технології перетворення сенсорних та приводних технологій.
- Технологія людського інтерфейсу: технологія з використанням доповненої реальності, афективної інженерії, нейронауки тощо.
- Технології матеріалів / нанотехнологія: технології, які призводять до диференційованих систем завдяки розширеній функціональності різних компонентів, таких як інноваційні конструкційні матеріали та нові функціональні матеріали.
- Світлові та квантові технології: технології, які застосовуються до диференційованих систем завдяки розширеній функціональності різних компонентів, таких як інноваційні вимірювальні методи, технології передачі та обробки інформації / енергії.

Очікується, що з'єднання та інтеграція диференційованих технологій сприятиме взаємодії між штучним інтелектом та робототехнікою і як наслідок посилиться функція розпізнавання за допомогою штучного інтелекту.

2.3. Принципи консолідації фундаментальної технології.

Згідно концепції, досягнення її цілей та консолідація фундаментальних наук триватиме приблизно 10 років. Задля досягнення цілей передбачених концепцією, створюватиметься платформа в форматі промисловість – наука – уряд, що є надзвичайно важливим для актуалізації плавного прогресу на шляху пробного соціального впровадження технології. При цьому, планується рухатися вперед з науково-дослідними розробками не в рамках лінійної моделі, яка починається з базового етапу дослідження, просувається до стадії розвитку, а потім переходить до соціальної реалізації, але замість цього – спірально, коли розробка, соціальна реалізація та основні етапи дослідження взаємно стимулюють один одного. Це забезпечить середовище, в якому можна

створювати нову науку, а також виробляти інноваційні технології, і де розвиток технологій втілюється в практичне застосування одночасно та паралельно з їх комерціалізацією.

Під час роботи в галузі науково-дослідних розробок та розвитку людських ресурсів залучатимуться видатні професіонали, застосовуватимуться передові знання та залучатиметься фінансування з усього світу. Створення такого середовища для НДДКР, вимагатиме побудову адміністративної структури, яка здатна гнучко керувати проектами, збираючи видатні людські ресурси як всередині Японії, так і поза її межами.

Оскільки фундаментальним наукам відводиться ключова роль у побудові надрозумного суспільства, то Рада з питань науки, технологій та інновацій формулюватиме загальні стратегії що охоплюватимуть увесь спектр питань пов'язаних з їх розвитком, враховуючи перспективу всіх урядових міністерств та відомств, що має сприяти ефективній та дієвій ролі НДДКР.

Для цього буде оцінено стан прогресу науково-дослідних розробок у кожній ключовій галузі технологій, щоб встановити пріоритети для використання в майбутньому. Водночас Рада буде гнучко сприяти НДДКР, включаючи відповідні зміни технологічних областей та цілей, щоб відповісти на зміни технологічних тенденцій, економіки та суспільства.

Таким чином побудова надрозумного суспільства є справою всього суспільства. Формування надрозумного суспільства має здійснюватися за активної участі уряду, наукових кіл та бізнесу. Такий триумвірат має створити синергетичний ефект задля побудови високоінформатизованого, високоінтелектуального та високорозвинутого індустріального суспільства.

Україна вже тривалий період перебуває в складному соціально-економічному становищі. Нажаль зусилля урядів країни впродовж більш ніж 30 років не призвели до суттєвого покращення життя громадян. Недивлячись не те, що Україна вважається відкритою країною з огляду на вагомість зовнішнього сектору в економіці країни, однак зовнішні зв'язки України з іншими країнами характеризуються сировинною спрямованістю, оскільки більшість продукції, яку Україна експортує за кордон представлена сировиною та товарам первинний переробки. Тому додана вартість від зовнішніх операцій залишається низькою, і як результат країна недоотримує значні валютні кошти. Структура зовнішніх партнерів України також впродовж років майже не змінюється, що є свідченням обмеженості конкурентоздатності української продукції на зовнішніх ринках та пасивності дій керівництва країни на зовнішній арені. Для виправлення ситуації на краще українським компаніям потрібно виходити на нові ринки та розширювати партнерські відносини з партнерами з інших країн, зокрема з Японії.

Японці мало обізнані про історію, культуру, соціально-економічне становище та зрештою життя українців. Значною мірою це пояснюється низьким, з точки зору японської сторони, рівнем торгово-економічного

співробітництва між двома країнами. Протягом останніх 10 років торгово-економічні відносини між країнами дещо активізувались. За період з 2014 по 2024 рр. обсяг торгівлі між Україною та Японією зріс на 16,6 % з 822,1 млн дол. США до 985,9 млн дол. США. При цьому обсяг японського імпорту в Україну зріс на 35,4% з 612,6 млн дол. США до 948,1 млн дол. США, проте обсяг українського експорту до Японії за відповідний період суттєво знизився на 453,2 % з 209,6 млн дол. США до 37,9 млн дол. США. Таким чином протягом останніх десяти років спостерігається тенденція щодо випередження темпів зростання обсягу японського імпорту в Україну над темпами українського експорту в Японію. Як наслідок обсяг негативного торгового сальдо України в торгівлі з Японією зріс за відповідний період на 125,8% і становив відповідно 910,1 млн дол. США. В загальній структурі зовнішньої торгівлі України частка Японії залишається незначною. При цьому спостерігається її повільне зростання. Якщо в 2014 р. вона становила 0,8%, то в 2024р. – 0,9%. Частка України в обсягу зовнішньої торгівлі Японії також є незначною і становить менше 1% [21].

Варто зазначити, що після російської інтервенції та втручання у внутрішні справи України, інтерес до країни з боку японців зріс. Токіо беззаперечно підтримує Україну у її боротьбі проти російської агресії, надаючи як політичну так і економічну підтримку. В 2014 р. фінансова допомога Японії Україні склала 1,5 млрд дол. США [4]. За даними Інституту світової політики, це була найбільша фінансова (не рахуючи гуманітарну та військово-технічну) допомога Україні в 2014 р. Під час візиту міністра закордонних справ України до Японії 1–3 березня 2015 р. було започатковано масштабні цільові програмами в цьому напрямі та оголошено про надання 1 млрд ієн на медичне обладнання для українських лікарень. За словами міністерки економіки України Ю. Свиріденко Японія стала другим за обсягом донором допомоги бюджету України. Лише в 2024 р. Токіо підтримав український держбюджет на 4,2 млрд доларів. Також країна реалізує понад 30 проєктів через міжнародні організації, зокрема у таких сферах як сільське господарство, медицина, гуманітарне розмінування та інші [6]. Це дозволяє припустити, що інтерес до України зростатиме, а відтак зростатиме потреба в українській тематиці. Така перспектива відкриває можливості щодо співпраці між українським та японськими як науковцями та і освітянами. Перспективними напрямками такої співпраці в цій царині можуть бути:

- розробка різного роду як наукової так і освітянської продукції з української тематики (історії, культури, країнознавства, економіки, політики тощо) з подальшим її перекладом на японську мову;
- підготовка навчальних дисциплін з української тематики відповідно до потреб та вимог японської сторони;
- проведення спільних науково-освітніх заходів з тематики, що представляє взаємний інтерес;

- розробка спільних наукових та освітянських програм різних рівнів (бакалавр, магістр, доктор);
- використання мережевих можливостей наукових та освітянських організацій України для поширення в науково-освітній системі України інформаційних матеріалів про Японію, зокрема Українсько-японського центру, що може бути корисним для всіх університетів і наукових організацій України для розширення співпраці з науково-освітньою та інноваційно-промисловою сферами Японії;
- дослідження японського досвіду щодо науково-технічного та інноваційного розвитку та популяризація його в Україні;
- вивчати та популяризувати в Україні досвід Японії щодо впровадження результатів наукових досліджень у виробництво за механізмами бізнес-інкубаторів та інших інноваційних структур.

Задля реалізації визначених напрямів співпраці доцільним є активізація науково-освітніх відносин з перспективними японськими партнерами, зокрема: університетами, науковими та дослідницькими установами. В цьому контексті варто створювати спільні робочі групи з залученням науковців з обох сторін з метою визначення конкретних перспективних тем, напрямів, заходів щодо співпраці.

Важливою подією в історії двох країн став робочий візит 21-24 жовтня 2019 р. Президента України Володимира Зеленського до Японії для участі у церемонії інтронізації Імператора Японії Нарухіто. Протягом візиту Глава держави зустрівся з прем'єр-міністром Японії Сіндзо Абе, керівниками обох палат парламенту Японії, членами японської парламентської асоціації дружби з Україною, керівництвом Японського агентства міжнародного розвитку та Японської асоціації нової економіки, представниками японського бізнесу. Даний візит свідчить про наміри керівництва України розбудовувати відносини з перспективними партнерами та створювати нові можливості для взаємного розвитку [11].

Список використаних джерел та літератури

1. Kuhn A. Emperor Akihito, Japan's 'Surprising Pacifist', Steps Down After 30 Years. *NPR*. 2019. April 3. URL: <https://www.npr.org/2019/04/30/718253308/emperor-akihito-japans-surprising-pacifist-steps-down-after-30-years>
2. Manurung V., Nasution I. K., Arifin A., Ardian M. Production of Culture in the Vernacular Communities: Confucian Beliefs and the Culture of Shame in Japan. *ISVS e-journal*. 2024. August. Vol. 11, Issue 8. URL: https://isvshome.com/pdf/ISVS_11-08/ISVSej_11.08.09.pdf
3. Japan's new Emperor Naruhito ascends Chrysanthemum Throne. *Al Jazeera*. 1 May 2019. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2019/5/1/japans-new-emperor-naruhito-ascends-chrysanthemum-throne>
4. Shino P. Japan's new Reiwa era: What's in a name. *Asia Media Center*. May 2, 2019. URL: <https://www.asiamediacentre.org.nz/opinion/japans-new-reiwa-era-whats-in-a-name/>
5. The Constitution of Japan. *Prime Minister of Japan and His Cabinet*. URL: https://japan.kantei.go.jp/constitution_and_government_of_japan/constitution_e.html

6. Hausman J. K., Wieland J. F. Abenomics: An update. *Brookings*. 2015. Fall. URL: <https://www.brookings.edu/bpea-articles/abenomics-an-update/>
7. Suga: New era name Reiwa comes from Japanese poetry anthology 'Manyoshu'. *Mainichi Japan*. April 1, 2019. URL: <https://mainichi.jp/english/articles/20190401/p2a/00m/0na/006000c>
8. Cook M., Engel D., Le Thu H. Suga signals commitment to 'free and open Indo-Pacific' with Vietnam and Indonesia visits. *The Strategist*. November 2, 2020. URL: <https://www.aspistrategist.org.au/suga-signals-commitment-to-free-and-open-indo-pacific-with-vietnam-and-indonesia-visits/>
9. Yamaguchi M. Abe becomes Japan's longest-serving prime minister. *AP News*. November 20, 2019. URL: <https://apnews.com/article/25665c4558b04c0a94b2a7ab06e30971>
10. Kuepper J. Learn about Shinzo Abe's plans to restore Japan's growth. *The balance*. November 29, 2021. URL: <https://www.thebalance.com/what-is-abenomics-1979092>
11. Okina Y. Japan after Abenomics. *EASTASIAFORUM*. November 5, 2020. URL: <https://www.eastasiaforum.org/2020/11/05/japan-after-abenomics/>
12. World Bank Open data. URL: <https://databank.worldbank.org/>
13. Japan's economy could see record turnaround – if pandemic is kept under control. *The Japan Times*. January 4, 2021. URL: <https://www.japantimes.co.jp/news/2021/01/04/business/economy-business/japan-economy-turnaround-coronavirus/>
14. Ikeda S., Inatsugu H., Kishaba Y., Kondo T., Sakura K., Takatomi K., Nakazawa T., Yamada K. Inflation in Japan: Changes during the Pandemic and Issues for the Future. *Bank of Japan Working Paper Series*. 2022. December, No. 22-E-18. URL: https://www.boj.or.jp/en/research/wps_rev/wps_2022/data/wp22e18.pdf
15. Kotera S., Schmittmann J. M. The Japanese Labor Market During the COVID-19 Pandemic. *IMF Working Paper*. 2022. May. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2022/05/13/The-Japanese-Labor-Market-During-the-COVID-19-Pandemic-517840>
16. Japan pushing ahead with Society 5.0 to overcome chronic social challenges. *UNESCO*. February 21, 2019. URL: <https://en.unesco.org/news/japan-pushing-ahead-society-50-overcome-chronic-social-challenges>
17. Nohara Y., Curran E. Abenomics Era Ends with Japan's Economy Back at Square One. *Bloomberg*. August 28, 2020. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-08-28/abenomics-era-ends-with-japan-s-economy-back-at-square-one>
18. From Industry 4.0 to Society 5.0: the big societal transformation plan of Japan. *I-Scoop*. 2017. URL: <https://www.i-scoop.eu/industry-4-0/society-5-0/>
19. Економічна статистика. Зовнішньоекономічна діяльність. *Державної служби статистики України*. URL: <http://ukrstat.gov.ua>
20. Торгівля із Японією зросла на 6% у 2024 році і ще на 30% торік – Юлія Свириденко під час бізнес-форуму в Осаці. *Міністерство економіки України*. 18 грудня 2024. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=8f0d6c14-d79d-4631-ae43-97ac72142498&title=TorgivliaIzYaponiiu>
21. Розпочався робочий візит Володимира Зеленського до Японії. *Офіційне інтернет-представництво президента України*. 21 жовтня 2019. URL: <https://www.president.gov.ua/news/rozpochavsya-robochij-vizit-volodimira-zelenskogo-do-yaponiy-57933>

References

1. Kuhn, A. (2019, April 3). Emperor Akihito, Japan's 'Surprising Pacifist', Steps Down After 30 Years. *NPR*. [Online]. Available from: <https://www.npr.org/2019/04/30/718253308/emperor-akihito-japans-surprising-pacifist-steps-down-after-30-years> [In English].

2. Manurung, V., Nasution, I. K., Arifin, A., Ardian, M. (2024). Production of Culture in the Vernacular Communities: Confucian Beliefs and the Culture of Shame in Japan. *ISVS e-journal*, Vol. 11, Issue 8. [Online]. Available from: https://isvshome.com/pdf/ISVS_11-08/ISVSej_11.08.09.pdf [In English].
3. Japan's new Emperor Naruhito ascends Chrysanthemum Throne. (2019, 1 May). *Al Jazeera*. [Online]. Available from: <https://www.aljazeera.com/news/2019/5/1/japans-new-emperor-naruhito-ascends-chrysanthemum-throne> [In English].
4. Shino, P. (2019, May 2). Japan's new Reiwa era: What's in a name. *Asia Media Center*. [Online]. Available from: <https://www.asiamediacentre.org.nz/opinion/japans-new-reiwa-era-whats-in-a-name/> [In English].
5. The Constitution of Japan. *Prime Minister of Japan and His Cabinet*. [Online]. Available from: https://japan.kantei.go.jp/constitution_and_government_of_japan/constitution_e.html [In English].
6. Hausman, J. K., Wieland, J. F. (2015). Abenomics: An update. *Brookings*. Fall. [Online]. Available from: <https://www.brookings.edu/bpea-articles/abenomics-an-update/> [In English].
7. Suga: New era name Reiwa comes from Japanese poetry anthology 'Manyoshu' (2019, April 1). *Mainichi Japan*. [Online]. Available from: <https://mainichi.jp/english/articles/20190401/p2a/00m/0na/006000c> [In English].
8. Cook, M., Engel, D., Le Thu, H. (2020, November 2). Suga signals commitment to 'free and open Indo-Pacific' with Vietnam and Indonesia visits. *The Strategist*. [Online]. Available from: <https://www.aspistrategist.org.au/suga-signals-commitment-to-free-and-open-indo-pacific-with-vietnam-and-indonesia-visits/> [In English].
9. Yamaguchi, M. (2019, November 20). Abe becomes Japan's longest-serving prime minister. *AP News*. [Online]. Available from: <https://apnews.com/article/25665c4558b04c0a94b2a7ab06e30971> [In English].
10. Kuepper, J. (2021, November 29). Learn about Shinzo Abe's plans to restore Japan's growth. *The balance*. [Online]. Available from: <https://www.thebalance.com/what-is-abenomics-1979092> [In English].
11. Okina, Y. (2020, November 5). Japan after Abenomics. *EASTASIAFORUM*. [Online]. Available from: <https://www.eastasiaforum.org/2020/11/05/japan-after-abenomics/> [In English].
12. World Bank Open data. [Online]. Available from: <https://databank.worldbank.org/> [In English].
13. Japan's economy could see record turnaround – if pandemic is kept under control. (2021, January 4). *The Japan Times*. [Online]. Available from: <https://www.japantimes.co.jp/news/2021/01/04/business/economy-business/japan-economy-turnaround-coronavirus/> [In English].
14. Ikeda, S., Inatsugu, H., Kishaba, Y., Kondo, T., Sakura, K., Takatomi, K., Nakazawa, T., Yamada, K. (2022). Inflation in Japan: Changes during the Pandemic and Issues for the Future. *Bank of Japan Working Paper Series*, No. 22-E-18. [Online]. Available from: https://www.boj.or.jp/en/research/wps_rev/wps_2022/data/wp22e18.pdf [In English].
15. Kotera, S., Schmittmann, J. M. (2022). The Japanese Labor Market During the COVID-19 Pandemic. *IMF Working Paper*, May. [Online]. Available from: <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2022/05/13/The-Japanese-Labor-Market-During-the-COVID-19-Pandemic-517840> [In English].
16. Japan pushing ahead with Society 5.0 to overcome chronic social challenges. (2019, February 21). *UNESCO*. [Online]. Available from: <https://en.unesco.org/news/japan-pushing-ahead-society-50-overcome-chronic-social-challenges> [In English].
17. Nohara, Y., Curran, E. (2020, August 28). Abenomics Era Ends with Japan's Economy Back at Square One. *Bloomberg*. [Online]. Available from: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-08-28/abenomics-era-ends-with-japan-s-economy-back-at-square-one> [In English].
18. From Industry 4.0 to Society 5.0: the big societal transformation plan of Japan. (2017). *I-Scoop*. [Online]. Available from: <https://www.i-scoop.eu/industry-4-0/society-5-0/> [In English].

19. Ekonomichna statystyka. Zovnishn'oekonomichna diyal'nist'. *Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy*. [Online]. Available from: <http://ukrstat.gov.ua> [In Ukrainian].
20. Torhivlya iz Yaponiyeyu zrosła na 6% u 2024 rotsi i shche na 30% torik – Yuliya Svyrydenko pid chas biznes-forumu v Osatsi. (2024, 18 hrudnya). *Ministerstvo ekonomiky Ukrainy*. [Online]. Available from: <https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=8f0d6c14-d79d-4631-ae43-97ac72142498&title=TorgivliaIzYaponiiu> [In Ukrainian].
21. Rozpochavsya robochyy vizyt Volodymyra Zelens'koho do Yaponiyi. (2019, 21 zhovtnya). *Ofitsiyne internet-predstavnytstvo prezidenta Ukrainy*. [Online]. Available from: <https://www.president.gov.ua/news/rozpochavsya-robochij-vizit-volodimira-zelenskogo-do-yaponiy-57933> [In Ukrainian].

Oliinyk O., Marushchenko O. Japan in the “New Era” (令和) under Shinzo Abe.

The article analyzes the period of Japan's entry into the new historical era of “reiva”, which is due to the ascent to the imperial throne of Prince Naruhito. The historical tradition in Japan regarding the name of the era is considered and the content of the new era is revealed. The role and place of the Confucian concept of building a state based on the “family” principle is analyzed. Traced the activities of Prime Minister Shinzo Abe during his second term in the period 2012-2020. The directions of Shinzo Abe's economic policy are analyzed and its main activities are grouped. The main directions of the economic reforms of the Japanese Prime Minister and their impact on the standard of living of the Japanese are considered. The results of the country's socio-economic development and transformational changes in the structure of the economy are presented. The main problems of the country's slow development are identified and formulated, which include the aging of the nation and the decline in labor productivity. The main challenges facing Japanese society at the present stage are formulated.

As a promising direction for implementing the proposed strategy, the concept of transition from an information society to a superintelligent one is considered, where intelligence and reason are the drivers of economic growth. A series of initiatives aimed at implementing the concept of superintelligence, which is currently being deepened and intensively promoted as “Society 5.0”, is presented. It is proved that information and communication technologies and artificial intelligence will play an important role in the concept.

The achievement of the article is the analysis of bilateral relations between Ukraine and Japan, the characteristics of trade and economic cooperation between the two countries are presented, the results and disadvantages of cooperation are clarified. It was found that Japan actively supports Ukraine in its war against the Russian Federation and provides significant financial assistance. Promising areas of cooperation between Ukraine and Japan have been predicted. It is concluded that the intensification of visits at the highest level will contribute to the development of relations with promising partners and create new opportunities for mutual development.

Keywords: *new era, development strategy, growth drivers, superintelligent society, scientific development, trade, innovation.*